

CINEMA

El matís de la mirada

Feliu Viaplana

L'any 1998, el director barceloní José Luis Guerin, després d'acabar l'aleshores últim film seu **Tren de sombras**, va fer de professor en un màster en cinema documental organitzat per la Universitat Pompeu Fabra. El projecte final d'aquest màster consistia que els alumnes col·laboressin amb el seu professor en la realització d'un documental. **En construcción**, quart film del director, n'ha estat el resultat.

Filmar l'enderrocament d'un vell edifici i el procés de construcció d'un de nou al barri del Raval de Barcelona, el *chino*, és el punt de partida del film. Podria haver estat una bona idea per a un documental tipus "30 minuts", on només es mostrés tot el que ha canviat i el que no ho ha fet al *chino* en els últims anys. Donant, d'aquesta manera, una ullada en forma de document filmic al barri marginal per antonomàsia de Barcelona, punt de trobada de pobresa, prostitució i drogadicció. Però Guerin no és pas un director de documentals i és, per tant, incapaç de fer tan sols un document. Certament, **En construcción** és un documental, però no només és un documental. Guerin no ha volgut fer només un document sociològic d'un barri marginal o una crònica de la construcció d'un edifici. Hi ha bona part de tot això, però només n'és l'embolcall. Li interessa tant això com, per exemple, el gat que s'amaga en sentir les excavadores, els ulls de *graffiti* en una paret, el pinzell que va descobrint, a cada pinzellada, les formes d'un esquelet, o la neu que es va acumulant sobre les totxanes nues. Guerin no pot evitar, ni crec que tingui cap intenció de fer-ho, ser un autor a la recerca d'una escriptura cinematogràfica pròpia. I el format de documental implica de manera intrínscita utilitzar una escriptura objectiva i neutre que li escau més a un periodista que a un autor com ell. Guerin té la capacitat de construir, precisament, una obra personalíssima allà on hi ha, a priori, més elements de document que de quelcom purament cinematogràfic. Deia Guerin, en una entrevista apareguda a la revista *Quadern*, que "l'important no és la història sinó la manera de mirar-nos-la". I és exactament això el que fa que **En construcción** no sigui només un documental, perquè tot passa pel matís de la seva mirada inquieta, atenta i sàvia, cinèfila.

El film de Guerin no és de cap manera un reportatge d'*explorador* en una mena de *safari urbà*, sinó que s'implica directament en allò que explica. S'intueix que, tot i haver estat més de 120 hores gravant amb la càmera, segur que també n'ha passat moltes parlant i convivint amb la gent del barri i observant, amb la càmera en *off*, els petits esdeveniments quotidians que hi passen. Perquè, abans de voler mostrar quelcom, s'ha de conèixer de primera mà. Es palpa,

UNITE I EGTE
GALERIA D'ART

Pedregar, 10
Telèfon 93 726 51 22
08202 SABADELL

CIABARRO
ART

Rambla de Sabadell, 82 • SABADELL
Telèfon 93 726 57 85

GALERIA **ROVIRA**

Sant Pere, 22 • Tel. 93 726 19 59
SABADELL

també, que és un film fet sense pressa i que ha estat molt meditat abans de plantar la càmera, però que també s'ha fet a mesura que es rodava. Em refereixo que segurament Guerín no tenia un guió molt definit i que va ser justament a l'hora de començar a rodar i, sobretot, en el muntatge, quan el reconverteix en un film d'autor en format de documental.

En el film, apareixen moltes escenes de llargada considerable on l'única acció que hi ha són dos obrers construint, totxana a totxana, una paret, i divagant superficialment sobre religió o política. I, com a espectador, segueixes tot això absolutament embadalit, semblant a la visió hipnotitzadora que tenen unes flames que cremen a la llar de foc: et pots passar llargues estones mirant, encan-

tat, les mil i una formes que es van succeint. Veient aquestes escenes, n'he recordat dues de dos films prou diferents. Primer, una escena del film **Nanouk, el esquimal**, de Flaherty, en què assistim, durant una bona estona, a la construcció d'un iglu, amb una finestra feta de gel inclosa. Segon, a una escena del film **Le Trou** (La huida), de Jean Renoir, on presenciem llarguíssimes escenes en què l'única acció que hi ha és un pic fent un forat en una paret. I en aquests dos casos que m'han vingut a la memòria, recordo tenir la mateixa sensació d'embadaliment. Crec que, en part, és encara per la fascinació que ens produeix el treball fet amb les mans i el procés de creació de qualsevol cosa, ja sigui la construcció d'una paret o *un artista de carrer* fent un

complicat exercici de papiroflèxia. De tot això, Guerín n'és conscient i de ben segur que els noms de Flaherty i Renoir li venien, com d'altres, molts cops a la ment durant el rodatge del film. Perquè Guerín és del tipus de director que ha après el cinema a les filmoteques i als cineclubs i ha estat abans cinèfil que director de cinema. A **En construcció**, també hi ha alguna referència a això, com en l'escena que el cap de l'obra parla de com eren les antigues construccions egípcies a partir de la pel·lícula **Tierra de faraones**, de Howard Hawks. D'aquesta manera, la referència directa ja no són les mateixes piràmides o la visió d'un estudiós en construccions antigues sinó la visió que en tenia Hawks a la pel·lícula. Recordo escenes d'**Innisfree**, segon film de Guerín, quan els habitants del poble irlandès d'**Innisfree** parlen del film **The quiet man**, de John Ford, com una propietat de l'imaginari col·lectiu.

El que és més destacable dels films de Guerín és la seva capacitat de sorprendre, el fet de fer pel·lícules que mai hem vist. I això, malauradament, és molt poc usual, tant en el cinema que es fa aquí com en el que ens arriba de fora. Quan es parla del bon estat del cinema espanyol no es diu, malauradament, fent referència a Íciar Bollaín (**Flores de otro mundo**), Benito Zambrano (**Solas**), Montxo Armendariz (**Secretos del Corazon**), ni tampoc José Luis Guerín. El reconeixement, però, d'aquest últim amb el premi especial del jurat al darrer Festival de San Sebastián i el recent Premio Nacional de Cinematografía donen una agradable recompensa a un autor absolutament inclassificable i original. Esperem que això pugui servir, almenys, per recuperar el seu primer film, **Los motivos de Berta**, que tan poca gent ha vist.

